

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

13 octombrie 2011 *

În cauza C-439/09,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de cour d'appel de Paris (Franța), prin decizia din 29 octombrie 2009, primită de Curte la 10 noiembrie 2009, în procedura

Pierre Fabre Dermo-Cosmétique SAS

împotriva

Président de l'Autorité de la concurrence,

Ministre de l'Économie, de l'Industrie et de l'Emploi,

cu participarea:

Ministère public,

* Limba de procedură: franceza.

Comisiei Europene,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte de cameră, domnii E. Juhász (raportor),
G. Arestis, T. von Danwitz și D. Šváby, judecători,

avocat general: domnul J. Mazák,
grefier: doamna R. Șereș, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 11 noiembrie 2010,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Pierre Fabre Dermo-Cosmétique SAS, de J. Philippe, avocat;

- pentru Président de l’Autorité de la concurrence, de domnii B. Lasserre și F. Zivy,
precum și de doamnele I. Luc și L. Gauthier-Lescop;

- pentru guvernul francez, de domnii G. de Bergues și J. Gstalter, în calitate de
agenți;

- pentru guvernul italian, de domnul M. Massella Ducci Teri, avvocato dello Stato;

- pentru guvernul polonez, de domnul M. Szpunar, în calitate de agent;

- pentru Comisia Europeană, de domnii P.J.O. Van Nuffel și A. Bouquet, în calitate de agenți;

- pentru Autoritatea AELS de Supraveghere, de domnul O. Einarsson și de doamna F. Simonetti, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 3 martie 2011,

pronunță prezenta

Hotărâre

- ¹ Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 81 alineatele (1) și (3) CE și a Regulamentului (CE) nr. 2790/1999 al Comisiei din 22 decembrie 1999 privind aplicarea articolului 81 alineatul (3) din tratat categoriilor de acorduri verticale și practici concertate (JO L 336, p. 21, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 66).

- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unei acțiuni în anulare și, în subsidiar, de modificare de societatea Pierre Fabre Dermo-Cosmétique SAS (denumită în continuare „Pierre Fabre Dermo-Cosmétique”), împotriva Deciziei nr. 08-D-25 din 29 octombrie 2008 (denumită în continuare „decizia în litigiu”) a Conseil de la concurrence [Consiliul Concurenței, devenit Autorité de la concurrence (Autoritatea în domeniul Concurenței) de la 13 ianuarie 2009], cu privire la interdicția impusă de Pierre Fabre Dermo-Cosmétique distribuitorilor pe care a ales în prealabil să îi autorizeze, cuprinsă în contractele de distribuție selectivă încheiate de aceasta, de a vinde pe internet produsele sale cosmetice și de îngrijire personală, cu încălcarea dispozițiilor articolului L. 420-1 din Codul comercial (code de commerce), precum și ale articolului 81 CE.

Cadrul juridic

Reglementarea Uniunii

- 3 Considerentul (10) al Regulamentului nr. 2790/1999 precizează:

„Prezentul regulament nu trebuie să excepteze acordurile verticale ce conțin restricții care nu sunt indispensabile pentru atingerea efectelor pozitive menționate mai sus; în special acordurile verticale care conțin anumite tipuri de restricții cu efecte anticoncurențiale grave, precum prețurile de vânzare minime sau fixe, precum și anumite tipuri de protecție teritorială trebuie să fie excluse de la beneficiul exceptării pe categorii prevăzute de prezentul regulament, indiferent de cota de piață a întreprinderilor vizate.”

4 Articolul 1 litera (d) din Regulamentul nr. 2790/1999 definește „un sistem de distribuție selectivă” drept „un sistem de distribuție prin care furnizorul se obligă să vândă bunurile sau serviciile contractuale, direct sau indirect, numai anumitor distribuitori selectați pe baza unor criterii stabilite și prin care acești distribuitori se obligă să nu vândă aceste bunuri sau servicii unor distribuitori neagrați”.

5 Articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2790/1999 prevede:

„În conformitate cu articolul 81 alineatul (3) din tratat [articolul 101 alineatul (3) TFUE] și sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, articolul 81 alineatul (1) [articolul 101 alineatul (1) TFUE] nu se aplică acordurilor sau practicilor concertate convenite între două sau mai multe întreprinderi care operează fiecare, în sensul acordului, la niveluri diferite ale procesului de producție și de distribuție și care se referă la condițiile în care părțile pot cumpăra, vinde sau revinde anumite bunuri sau servicii (denumite în continuare «acorduri verticale»).

Această exceptare se aplică în măsura în care asemenea acorduri conțin restricții de concurență care intră sub incidența articolului 81 alineatul (1) [articolul 101 alineatul (1) TFUE] (denumite în continuare «restricții verticale»).

6 Potrivit articolului 3 alineatul (1) din același regulament, „[...] exceptarea prevăzută la articolul 2 se aplică numai în condițiile în care cota de piață deținută de furnizor nu depășește 30% pe piața relevantă pe care acesta vinde bunurile sau serviciile contractuale”.

- 7 Articolul 4 din Regulamentul nr. 2790/1999 stipulează că exceptarea de la interdicția prevăzută la articolul 81 alineatul (1) CE [articolul 101 alineatul (1) TFUE] nu se aplică acordurilor verticale care, direct sau indirect, separat ori în combinație cu alți factori sub controlul părților, au ca obiect:

„[...]

- (c) restrângerea vânzărilor active sau pasive către utilizatorii finali de către membrii unui sistem de distribuție selectivă care operează la nivelul vânzării cu amănuntul, fără a aduce atingere posibilității de a interzice unui membru al sistemului să opereze dintr-un loc de stabilire neautorizat;

[...]”

Reglementarea națională

- 8 Articolul L. 420-1 din Codul comercial francez prevede:

„Sunt interzise, chiar dacă sunt efectuate prin intermediul direct sau indirect al unei societăți din cadrul grupului stabilite în afara Franței, atunci când au ca obiect sau pot avea ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței, acțiunile concertate, convențiile, înțelegerile exprese sau tacite sau coalițiile, în special atunci când acestea urmăresc:

1° Să limiteze accesul pe piață sau exercitarea liberă a concurenței de către alte întreprinderi;

2° Să împiedice stabilirea prețurilor prin funcționarea normală a pieței, favorizând creșterea sau scăderea artificială a acestora;

3° Să limiteze sau să controleze producția, comercializarea, investițiile sau progresul tehnic;

4° Să împartă piețele sau sursele de aprovizionare.”

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

- 9 Pierre Fabre Dermo-Cosmétique este una dintre societățile grupului Pierre Fabre. Aceasta are ca obiect de activitate fabricarea și comercializarea de produse cosmetice și de îngrijire personală și deține mai multe filiale, printre care, în special, laboratoarele Klorane, Ducray, Galénic și Avène, ale căror produse cosmetice și de îngrijire personală se vând, sub aceste mărci, în cea mai mare parte în farmacii, atât pe piața franceză, cât și pe piața europeană.
- 10 Produsele în cauză sunt produse cosmetice și de îngrijire personală care nu intră în categoria medicamentelor și care sunt, prin urmare, exceptate de la monopolul farmaciilor prevăzut de Codul sănătății publice (code de la santé publique).
- 11 În anul 2007, grupul Pierre Fabre deținea 20 % din piața franceză a acestor produse.

- 12 În contractele de distribuție a produselor menționate privind mărcile Klorane, Ducray, Galénic și Avène se precizează că vânzările trebuie să aibă loc exclusiv într-un spațiu fizic, în prezența obligatorie a unui farmacist care posedă o diplomă de specialitate.
- 13 Articolele 1.1 și 1.2 din condițiile generale de distribuție și de vânzare a mărcilor prevăd următoarele:

„Distribuitorul autorizat trebuie să dovedească prezența fizică permanentă, la punctul său de vânzare, în timpul orelor de program, a cel puțin unei persoane special instruite pentru:

a dobândi o cunoaștere completă a caracteristicilor tehnice și științifice ale produselor [...], necesară pentru îndeplinirea corectă a obligațiilor de practică profesională [...]

a oferi consumatorului, în mod obișnuit și constant, toate informațiile referitoare la utilizarea corectă a produselor [...]

a face pe loc recomandări cu privire la vânzarea produsului celui mai adecvat pentru problemele de sănătate sau de îngrijire care i-au fost prezentate, în special pentru probleme privind pielea, părul și unghiile.

În acest scop, persoana în cauză trebuie să posede o diplomă în farmacie obținută sau recunoscută în Franța [...]

Distribuitorul autorizat trebuie să se angajeze să livreze produsele [...] numai într-un punct de vânzare individualizat și special destinat acestui scop [...]

- 14 Aceste cerințe exclud *de facto* orice formă de vânzare pe internet.
- 15 Prin decizia din 27 iunie 2006, Autorité de la concurrence s-a sesizat din oficiu cu privire la practicile puse în aplicare în sectorul distribuției de produse cosmetice și de îngrijire personală.
- 16 Prin Decizia nr. 07-D-07 din 8 martie 2007, Autorité de la concurrence a aprobat și a conferit caracter obligatoriu angajamentelor propuse de toate întreprinderile în cauză, cu excepția Pierre Fabre Dermo-Cosmétique, constând în modificarea contractelor de distribuție selectivă încheiate de acestea astfel încât să prevadă pentru membrii rețelei proprii posibilitatea de a vinde, în anumite condiții, produsele acestor întreprinderi pe internet. În ceea ce privește societatea Pierre Fabre Dermo-Cosmétique, procedura deschisă împotriva acesteia și-a urmat cursul.
- 17 În cursul procedurii administrative, Pierre Fabre Dermo-Cosmétique a explicat că produsele în cauză, prin natura lor, necesită prezența fizică a unui farmacist care posedă o diplomă de specialitate la locul de vânzare pe toată durata programului de lucru, astfel încât clientul să poată, în toate împrejurările, să solicite și să obțină opinia personalizată a unui specialist, întemeiată pe observarea directă a pielii, a părului sau a scalpului său.
- 18 Având în vedere posibilitatea afectării comerțului dintre statele membre, Autorité de la concurrence a analizat practica în cauză în lumina dispozițiilor dreptului francez al concurenței și ale dreptului Uniunii.
- 19 În decizia în litigiu, Autorité de la concurrence a arătat, mai întâi, că această interdicție de vânzare pe internet echivala cu o limitare a libertății comerciale a distribuitorilor Pierre Fabre Dermo-Cosmétique, deoarece excludea o modalitate de comercializare a produselor sale. În plus, această interdicție restrângea opțiunea consumatorilor care doreau să cumpere pe internet și, în sfârșit, împiedica vânzările către cumpărătorii finali care nu sunt localizați în zona normală de acoperire „fizică” a distribuitorului

autorizat. Potrivit autorității menționate, această limitare are în mod necesar ca obiectiv restrângerea concurenței, care este complementară limitării inerente înseși alegerii unui sistem de distribuție selectivă de către producător, care limitează numărul de distribuitori autorizați pentru a distribui un produs și care împiedică distribuitorii să vândă produsul unor distribuitori neautorizați.

- 20 Având în vedere că Pierre Fabre Dermo-Cosmétique deține o cotă de piață mai mică de 30%, Autorité de la concurrence a examinat dacă practica de restrângere a concurenței putea beneficia de exceptarea pe categorii prevăzută de Regulamentul nr. 2790/1999. Or, deși practica interdicției vânzării pe internet nu este prevăzută în mod expres în regulamentul menționat, aceasta ar fi echivalentă cu o interdicție a vânzărilor active și pasive. În consecință, practica ar intra sub incidența articolului 4 litera (c) din regulamentul menționat, care exclude de la beneficiul exceptării automate pe categorii restrângerile vânzărilor active sau pasive aplicate membrilor unui sistem de distribuție selectivă.
- 21 Potrivit Autorité de la concurrence, interdicția vânzării pe internet nu îndeplinește condițiile pentru exceptarea prevăzută la articolul 4 litera (c) din Regulamentul nr. 2790/1999, potrivit căruia aceste restrângeri ale vânzărilor nu aduc atingere posibilității de a interzice unui membru al sistemului să opereze „dintr-un loc de stabilire neautorizat”. Astfel, internetul nu ar fi un loc de comercializare, ci o modalitate de vânzare alternativă utilizată, la fel ca vânzarea directă în magazin sau vânzarea prin corespondență, de distribuitorii dintr-o rețea care dispune de puncte de vânzare fizice.
- 22 În plus, Autorité de la concurrence a arătat că Pierre Fabre Dermo-Cosmétique nu a demonstrat că putea beneficia de o exceptare individuală potrivit articolului 81 alineatul (3) CE și articolului L. 420-4 alineatul 1 din Codul comercial.

- 23 În această privință, autoritatea menționată a respins argumentul Pierre Fabre Dermo-Cosmétique potrivit căruia interdicția de vânzare pe internet în cauză a contribuit la îmbunătățirea distribuției produselor dermo-cosmetice, evitând riscurile contrafacerii și ale parazitismului între farmaciile înregistrate. Alegerea unui sistem de distribuție selectivă, cu prezența unui farmacist la locul de vânzare, efectuată de Pierre Fabre Dermo-Cosmétique, ar garanta că serviciul de consiliere este oferit în toate farmaciile autorizate și că fiecare farmacie suportă costul acestuia.
- 24 Ca răspuns la argumentul Pierre Fabre Dermo-Cosmétique privind necesitatea prezenței fizice a unui farmacist la momentul cumpărării unuia dintre produsele în cauză, pentru a asigura bunăstarea consumatorului, Autorité de la concurrence a arătat mai întâi că produsele respective nu erau medicamente. Prin urmare, reglementarea specială care are ca obiect produsele în cauză se referă la normele aplicabile la fabricarea acestora, iar nu la distribuirea lor, care este liberă, și, în plus, stabilirea unui diagnostic nu este de competența unui farmacist, medicul fiind singurul autorizat în acest sens. În continuare, Autorité de la concurrence a aplicat în privința produselor în cauză jurisprudența Deutscher Apothekerverband (Hotărârea din 11 decembrie 2003, C-322/01, Rec., p. I-14887) privind restricțiile aplicate la distribuția pe internet de medicamente care nu necesită rețetă.
- 25 Potrivit Autorité de la concurrence, Pierre Fabre Dermo-Cosmétique nu demonstrează nici modul în care contactul vizual dintre farmacist și utilizatorii produsului ar permite asigurarea „cosmetovigilenței”, care ar impune profesioniștilor din domeniul sănătății să constate și să semnaleze reacțiile adverse ale produselor cosmetice. Astfel, observarea efectelor negative ale produselor în cauză ar putea să apară numai după utilizarea produsului, iar nu la momentul cumpărării acestuia. În cazul unor probleme asociate cu utilizarea produsului, pacientul va avea tendința să consulte un medic.
- 26 Ca răspuns la ultimul argument al Pierre Fabre Dermo-Cosmétique, Autorité de la concurrence nu a considerat relevant faptul că distribuția pe internet nu ar determina o scădere a prețurilor. Avantajul pentru consumator nu ar consta exclusiv într-o

scădere a prețurilor, ci și în îmbunătățirea serviciului oferit de distribuitori, inclusiv, printre altele, în posibilitatea de a comanda produse la distanță, fără limită de timp, cu acces ușor la informațiile despre produse și care permite compararea prețurilor.

- 27 Astfel, Autorité de la concurrence a concluzionat că interdicția de a vinde prin intermediul internetului, impusă de Pierre Fabre Dermo-Cosmétique distribuitorilor săi autorizați, constituie o restrângere a concurenței contrară articolului 81 CE și articolului L. 420-1 din Codul comercial și i-a solicitat acesteia să elimine din contractele sale de distribuție selectivă toți termenii care sunt echivalenți cu o interdicție de vânzare pe internet a produselor sale cosmetice și de îngrijire personală și să prevadă în mod expres în contractele respective, pentru toți distribuitorii săi, posibilitatea de a utiliza această metodă de distribuție. Pierre Fabre Dermo-Cosmétique a fost obligată la plata unei amenzi de 17 000 de euro.
- 28 La 24 decembrie 2008, Pierre Fabre Dermo-Cosmétique a formulat o acțiune în anulare și, în subsidiar, de modificare a deciziei în litigiu la cour d'appel de Paris. În același timp, Pierre Fabre Dermo-Cosmétique a solicitat primului președinte al acestei instanțe să pronunțe suspendarea executării deciziei în litigiu. În susținerea acțiunii sale, Pierre Fabre Dermo-Cosmétique a arătat, în principal, că decizia în litigiu este viciată de o eroare de drept în măsura în care a refuzat să acorde practicii în litigiu atât beneficiul exceptării pe categorii prevăzute de Regulamentul nr. 2790/1999, cât și pe cel al exceptării individuale prevăzute la articolul 81 alineatul (3) CE.
- 29 La 18 februarie 2009, primul președinte al cour d'appel de Paris a dispus suspendarea executării somațiilor pronunțate de Autorité de la concurrence împotriva Pierre Fabre Dermo-Cosmétique până când instanța de trimitere va statua cu privire la temeinicia acțiunii.

- 30 În decizia sa de trimitere, cour d'appel de Paris, după ce a amintit motivele deciziei în litigiu, precum și conținutul observațiilor scrise prezentate de Comisia Europeană în temeiul articolului 15 alineatul (3) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 și 82 din tratat (JO L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167), a arătat totuși că nici liniile directoare ale Comisiei, nici opinia acestei instituții nu aveau caracter obligatoriu pentru instanțele naționale.
- 31 În aceste condiții, cour d'appel de Paris a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„[I]nterdicția generală și absolută de a vinde pe internet produse contractuale utilizatorilor finali impusă distribuitorilor autorizați în cadrul unei rețele de distribuție selectivă constituie într-adevăr o restrângere «gravă» a concurenței prin obiect în sensul articolului 81 alineatul (1) CE [articolul 101 alineatul (1) TFUE], care nu intră sub incidența exceptării pe categorii prevăzute de Regulamentul nr. 2790/1999, însă care poate eventual beneficia de o exceptare individuală în temeiul articolului 81 alineatul (3) CE [articolul 101 alineatul (3) TFUE][?]”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 32 Trebuie arătat, cu titlu introductiv, că nici articolul 101 TFUE, nici Regulamentul nr. 2790/1999 nu se referă la noțiunea de restrângere gravă a concurenței.

- 33 În aceste condiții, întrebarea preliminară trebuie înțeleasă în sensul că solicită să se stabilească, în primul rând, dacă clauza contractuală în cauză în acțiunea principală constituie o restrângere a concurenței „prin obiect” în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE, în al doilea rând, dacă un contract de distribuție selectivă care conține o astfel de clauză – în ipoteza în care acesta intră în domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE – poate beneficia de exceptarea pe categorii instituită prin Regulamentul nr. 2790/1999 și, în al treilea rând, dacă, în cazul în care exceptarea pe categorii este inaplicabilă, contractul ar putea totuși beneficia de exceptarea legală prevăzută la articolul 101 alineatul (3) TFUE.

Cu privire la calificarea restrângerii cuprinse în clauza contractuală în litigiu drept o restrângere a concurenței prin obiect

- 34 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, pentru a intra sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE, un acord trebuie să aibă „ca obiect sau efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței în cadrul pieței interne”. Potrivit unei jurisprudențe constante începând cu Hotărârea din 30 iunie 1966, LTM (56/65, Rec., p. 337), caracterul alternativ al acestei condiții, indicat prin conjuncția „sau”, conduce mai întâi la necesitatea de a analiza însuși obiectul acordului, ținând seama de contextul economic în care acesta trebuie să fie aplicat. În cazul în care obiectul anticoncurențial al unui acord este dovedit, nu este necesar să se examineze efectul acestuia asupra concurenței (a se vedea Hotărârea din 6 octombrie 2009, GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții, C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P și C-519/06 P, Rep., p. I-9291, punctul 55, precum și jurisprudența citată).
- 35 Pentru a aprecia dacă clauza contractuală în cauză implică o restrângere a concurenței „prin obiect”, trebuie analizate cuprinsul clauzei, obiectivele pe care urmărește să le atingă, precum și contextul economic și juridic în care aceasta se înscrie (a se vedea Hotărârea GlaxoSmithKline Services și alții/Comisia și alții, citată anterior, punctul 58 și jurisprudența citată).

- 36 Contractele de distribuție selectivă în cauză prevăd, cu privire la vânzările de produse cosmetice și de îngrijire personală purtând mărcile Avène, Klorane, Galénic și Ducray, că acestea trebuie să aibă loc într-un spațiu fizic, ale cărui caracteristici sunt stabilite cu precizie, și în prezența obligatorie a unui farmacist care posedă o diplomă de specialitate.
- 37 Potrivit instanței de trimitere, cerința prezenței obligatorii a unui farmacist care posedă o diplomă de specialitate într-un spațiu de vânzare fizic le interzice *de facto* distribuitorilor autorizați orice formă de vânzare pe internet.
- 38 După cum subliniază Comisia, prin excluderea *de facto* a unui mod de comercializare a produselor care nu necesită deplasarea fizică a clientului, clauza contractuală în cauză reduce în mod semnificativ posibilitatea unui distribuitor autorizat de a vinde produsele contractuale clienților din afara teritoriului său contractual sau din afara zonei sale de activitate. Prin urmare, clauza menționată poate conduce la restrângerea concurenței în acest sector.
- 39 În ceea ce privește acordurile care constituie un sistem de distribuție selectivă, Curtea a statuat deja că astfel de acorduri influențează în mod necesar concurența în cadrul pieței comune (Hotărârea din 25 octombrie 1983, AEG-Telefunken/Comisia, 107/82, Rec., p. 3151, punctul 33). În lipsa unei justificări obiective, astfel de acorduri trebuie considerate „restrângeri prin obiect”.
- 40 Cu toate acestea, jurisprudența Curții a recunoscut că există cerințe legitime, precum menținerea comerțului specializat capabil să furnizeze prestații specifice pentru produse de înaltă calitate și tehnicitate, care justifică o reducere a concurenței prin intermediul prețurilor în beneficiul unei concurențe întemeiate pe alte elemente decât prețurile. Prin urmare, întrucât urmăresc obținerea unui rezultat legitim, care este de natură să amelioreze concurența, acolo unde aceasta nu se întemeiază exclusiv pe

prețuri, sistemele de distribuție selectivă constituie un element de concurență în conformitate cu articolul 101 alineatul (1) TFUE (Hotărârea AEG-Telefunken/Comisia, citată anterior, punctul 33).

- 41 În această privință, Curtea a arătat deja că organizarea unei astfel de rețele nu intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 101 alineatul (1) TFUE, în măsura în care alegerea revânzătorilor se face pe baza unor criterii obiective de natură calitativă, stabilite în mod uniform pentru toți revânzătorii potențiali și aplicate nediscriminatoriu, proprietățile produsului în cauză impun o astfel de rețea de distribuție pentru a menține calitatea și a asigura utilizarea corectă a acestuia și, în sfârșit, criteriile definite nu depășesc ceea ce este necesar (Hotărârea din 25 octombrie 1977, Metro SB Großmärkte/Comisia, 26/76, Rec., p. 1875, punctul 20, precum și Hotărârea din 11 decembrie 1980, L'Oréal, 31/80, Rec., p. 3775, punctele 15 și 16).
- 42 Deși este de competența instanței de trimitere să examineze dacă clauza contractuală în cauză, care interzice *de facto* toate formele de vânzare pe internet, poate fi justificată de un obiectiv legitim, este de competența Curții să îi pună la dispoziție în acest scop elementele de interpretare a dreptului Uniunii care să îi permită să se pronunțe (a se vedea Hotărârea L'Oréal, citată anterior, punctul 14).
- 43 Desigur, este cert că, în cadrul rețelei de distribuție selectivă a societății Pierre Fabre Dermo-Cosmétique, distribuitorii sunt aleși pe baza unor criterii obiective privind calitatea, care sunt stabilite în mod uniform pentru toți revânzătorii potențiali. Cu toate acestea, trebuie să se verifice de asemenea dacă restrângerile concurenței urmăresc în mod proporțional obiectivele legitime conforme cu considerațiile prezentate la punctul 41 din prezenta hotărâre.
- 44 În această privință, trebuie subliniat faptul că, având în vedere libertățile de circulație, Curtea nu a admis argumentele referitoare la necesitatea de a oferi consiliere

personalizată clientului și de a asigura protecția acestuia împotriva unei utilizări incorecte a produselor, în cadrul vânzării de medicamente care nu necesită rețetă și de lentile de contact, pentru a justifica o interdicție de vânzare pe internet (a se vedea în acest sens Hotărârea Deutscher Apothekerverband, C-322/01, citată anterior, punctele 106, 107 și 112, precum și Hotărârea din 2 decembrie 2010, Ker-Optika, C-108/09, Rep., p. I-12213, punctul 76).

45 De asemenea, Pierre Fabre Dermo-Cosmétique face referire la necesitatea de a proteja imaginea de prestigiu a produselor în cauză.

46 Obiectivul de a proteja imaginea de prestigiu nu poate constitui un obiectiv legitim pentru restrângerea concurenței și, prin urmare, nu poate justifica neinclusiunea unei clauze contractuale care urmărește un astfel de obiectiv în domeniul de aplicare al articolului 101 alineatul (1) TFUE.

47 Pe baza considerațiilor anterioare, la primul aspect al întrebării adresate trebuie să se răspundă că articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că o clauză contractuală, în cadrul unui sistem de distribuție selectivă, care impune ca vânzările de produse cosmetice și de îngrijire personală să fie efectuate într-un spațiu fizic în prezența obligatorie a unui farmacist care posedă o diplomă de specialitate, având drept consecință interdicția de utilizare a internetului pentru aceste vânzări, constituie o restrângere prin obiect în sensul acestei dispoziții dacă, în urma unei examinări individuale și concrete a cuprinsului și a obiectivului acestei clauze contractuale, precum și a contextului juridic și economic în care aceasta se înscrie, rezultă că, având în vedere proprietățile produselor în cauză, această clauză nu este justificată în mod obiectiv.

Cu privire la posibilitatea exceptării pe categorii sau a exceptării individuale

- 48 În cazul în care s-ar stabili că un acord sau o clauză contractuală restrânge concurența în sensul articolului 101 alineatul (1) TFUE, va fi de competența instanței de trimitere să examineze dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la alineatul (3) al acestui articol.
- 49 Posibilitatea unei întreprinderi de a beneficia, cu titlu individual, de exceptarea legală prevăzută la articolul 101 alineatul (3) TFUE decurge în mod direct din tratat. Aceasta nu este contestată în niciuna dintre observațiile prezentate Curții. De posibilitatea menționată poate beneficia de asemenea reclamanta din acțiunea principală.
- 50 În schimb, în această privință, dat fiind faptul că Curtea nu dispune de elemente suficiente pentru a aprecia în ce măsură contractul de distribuție selectivă îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 101 alineatul (3) TFUE, aceasta nu poate furniza indicații suplimentare instanței de trimitere.
- 51 În ceea ce privește posibilitatea ca un contract de distribuție selectivă să beneficieze de exceptarea pe categorii prevăzută de Regulamentul nr. 2790/1999, trebuie să se arate că, în regulamentul menționat, în temeiul autorizației Consiliului cuprinse în Regulamentul nr. 19/65/CEE al Consiliului din 2 martie 1965 privind aplicarea articolului [81] alineatul (3) din tratat anumitor categorii de acorduri și practici concertate (JO 1965, 36, p. 533, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 6), Comisia a definit categoriile de acorduri verticale care pot beneficia de această exceptare.
- 52 În temeiul articolelor 2 și 3 din Regulamentul nr. 2790/1999, în cadrul unui sistem de distribuție selectivă, un furnizor poate, în principiu, să beneficieze de o exceptare atunci când cota sa de piață nu depășește 30%. Potrivit dosarului prezentat Curții, cota de piață a Pierre Fabre Dermo-Cosmétique nu depășește acest prag. În schimb, regulamentul menționat, în temeiul articolului 2 din Regulamentul nr. 19/65, a exclus

anumite tipuri de restricții cu efecte anticoncurențiale grave, indiferent de cota de piață a întreprinderilor vizate.

- 53 Astfel, din articolul 4 litera (c) din Regulamentul nr. 2790/1999 rezultă că exceptarea nu se aplică acordurilor verticale care, direct sau indirect, separat ori în combinație cu alți factori, sub controlul părților, au ca obiect restrângerea vânzărilor active sau pasive către utilizatorii finali de către membrii unui sistem de distribuție selectivă care operează la nivelul vânzării cu amănuntul, fără a aduce atingere posibilității de a interzice unui membru al sistemului să opereze dintr-un loc de stabilire neautorizat.
- 54 O clauză contractuală, precum cea în cauză în acțiunea principală, care interzice *de facto* internetul ca modalitate de comercializare are ca obiect cel puțin restrângerea vânzărilor pasive către utilizatorii finali care doresc să cumpere pe internet și care sunt localizați în afara zonei de acoperire fizică a membrului în cauză al sistemului de distribuție selectivă.
- 55 Potrivit Pierre Fabre Dermo-Cosmétique, interdicția de a vinde produsele contractuale pe internet este totuși echivalentă cu o interdicție de a opera dintr-un loc de stabilire neautorizat. Astfel, dat fiind faptul că sunt îndeplinite condițiile de exceptare prevăzute în partea finală a dispoziției citate la punctul 53, articolul 4 menționat nu i-ar fi aplicabil.
- 56 Trebuie să se constate că articolul 4 litera (c) din Regulamentul nr. 2790/1999, întrucât menționează „un loc de stabilire”, se referă numai la puncte de vânzare în care se practică vânzări directe. Întrebarea care se pune este dacă acest termen poate fi extins, printr-o interpretare largă, la locul din care sunt furnizate serviciile de vânzare pe internet.

- 57 În ceea ce privește această problemă, trebuie să se arate că, întrucât o întreprindere are posibilitatea de a invoca în orice împrejurare, cu titlu individual, aplicabilitatea exceptării legale prevăzute la articolul 101 alineatul (3) TFUE, drepturile acesteia putând fi astfel protejate, nu este necesar să se dea o interpretare largă dispozițiilor care determină încadrarea acordurilor sau a practicilor în domeniul de aplicare al excepției pe categorii.
- 58 Astfel, o clauză contractuală, precum cea în cauză în acțiunea principală, care interzice *de facto* internetul ca modalitate de comercializare nu poate fi considerată o clauză care interzice membrilor sistemului de distribuție selectivă în cauză să opereze dintr-un loc de stabilire neautorizat în sensul articolului 4 litera (c) din Regulamentul nr. 2790/1999.
- 59 Având în vedere considerațiile anterioare, la al doilea și la al treilea aspect ale întrebării adresate trebuie să se răspundă că articolul 4 litera (c) din Regulamentul nr. 2790/1999 trebuie interpretat în sensul că exceptarea pe categorii prevăzută la articolul 2 din regulamentul menționat nu se aplică unui contract de distribuție selectivă care conține o clauză care interzice *de facto* internetul ca modalitate de comercializare a produselor contractuale. În schimb, un astfel de contract poate beneficia, cu titlu individual, de aplicabilitatea exceptării legale prevăzute la articolul 101 alineatul (3) TFUE dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de această dispoziție.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 60 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 101 alineatul (1) TFUE trebuie interpretat în sensul că o clauză contractuală, în cadrul unui sistem de distribuție selectivă, care impune ca vânzările de produse cosmetice și de îngrijire personală să fie efectuate într-un spațiu fizic, în prezența obligatorie a unui farmacist care posedă o diplomă de specialitate, având drept consecință interdicția de utilizare a internetului pentru aceste vânzări, constituie o restrângere prin obiect în sensul acestei dispoziții dacă, în urma unei examinări individuale și concrete a cuprinsului și a obiectivului acestei clauze contractuale, precum și a contextului juridic și economic în care aceasta se înscrie, rezultă că, având în vedere proprietățile produselor în cauză, această clauză nu este justificată în mod obiectiv.

Articolul 4 litera (c) din Regulamentul (CE) nr. 2790/1999 al Comisiei din 22 decembrie 1999 privind aplicarea articolului 81 alineatul (3) din tratat categoriilor de acorduri verticale și practici concertate trebuie interpretat în sensul că exceptarea pe categorii prevăzută la articolul 2 din regulamentul menționat nu se aplică unui contract de distribuție selectivă care conține o clauză care interzice *de facto* internetul ca modalitate de comercializare a produselor contractuale. În schimb, un astfel de contract poate beneficia, cu titlu individual, de aplicabilitatea excepției legale prevăzute la articolul 101 alineatul (3) TFUE dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de această dispoziție.

Semnături